

РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ КРАЇНИ

Є.К. Голікова, студентка 2-го курсу, факультет міжнародних економічних відносин

А.В. Нікітіна, кан. екон. наук., доц. каф. Міжнародної економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Біржовий ринок є складовою сучасної ринкової економіки, що забезпечує потреби фінансового та товарного ринків, і за допомогою якого здійснюється прозоре ціноутворення відповідних фінансових інструментів. Економічний стан країни напряму залежить від розвинутої біржової діяльності, адже це впливає на усі процеси, які відбуваються в суспільстві, тому саме за рівнем функціонування біржового ринку можна визначити стан розвитку ринкової економіки.

До переваг біржової діяльності доцільно віднести:

- фактично біржі виступають організаторами ринків, проводячи певну регуляторну функцію, не порушують закон попиту та пропозиції: постійна конкуренція між покупцями та продавцями за вигідну ціну забезпечує максимально прозорий процес ціноутворення. Тобто біржі здійснюють ціноутворюючу функцію;
- біржі торгують високоліквідним товаром, що зумовлює їх уніфікацію та здатність до стандартизації, що забезпечує встановлення базової ціни, на яку орієнтуються усі учасники ринку;
- біржі також виконують антимонопольну функцію на товарних ринках, а саме сприяє утворенню умов для пожвавлення дії різних форм цінової конкуренції, а підключення до біржової торгівлі більшої кількості продавців, відкритість біржових торгів, вільна конкуренція сторін у процесі торгів сприяють недопущенню проявам монополістичних та олігополістичних тенденцій;
- біржі за рахунок спекулятивного капіталу біржа сприяє безперервному перетіканню товарів з однієї сфери в іншу, (причому товар може навіть не покидати склад виробника (біржі), суттєво знижуючи затрати на логістичні послуги), а бути проданим через декілька посередників;
- концентруючи значну кількість продукції, біржа забезпечує формування товарних запасів у просторі та часі (тобто товар фізично не переходить «з рук в руки», до моменту встановлення сприятливої ринкової ціни);
- концентруючи в одному місці великої кількості хеджерів та спекулянтів, біржі формують умови зниження ризиків, оскільки хеджери страхують свої ризики від зміни ціни, а спекулянти беруть на себе ці ризики. [1, С.3-8]
- біржі забезпечують учасників ринку гарантуванням виконання сторонами угод своїх зобов'язань через впровадження систем клірингу та розрахунків.

Біржовий ринок України на сьогодні складається з понад 500 товарних бірж. Більшість з них не є біржами в загальноприйнятому розумінні, адже там

не відбуваються регулярні анонімні торги, не укладаються контракти та, як наслідок, не формуються ринкові ціни. [2] Крім того, законодавчі зміни суттєво вплинуть на біржову діяльність, мова йде про підписання закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» від 12 серпня 2020 року, який викладає у нових редакціях закони «Про цінні папери та фондовий ринок» (нова назва «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки») та «Про товарну біржу», а також вносить зміни до низки кодексів та інших законів. Відповідно до нових вимог змінюються не лише терміни, а й вимоги до гравців ринку та повноваження регулятора (Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку). Біржі зможуть продовжити діяльність після 1 липня 2021 року лише при відповідності встановленим вимогам (капітал не менший за 20 млн грн та ін.) та отримають ліцензію НКЦПФР. Практично всі національні товарні біржі нині не мають сучасної матеріально-технічної бази, можливості забезпечення електронної біржової торгівлі у повному обсязі, кліринг. З поміж понад 500 товарних бірж лише близько 5 здійснюють регулярні біржові торги. [3, С. 39]

На світовому ринку біржі здійснюють переважно торгівлю ф'ючерсними та опціонними контрактами, що є результатом розвинутого біржового ринку спотових та форвардних контрактів, наявністю законодавчого регулювання та клірингово-розрахункових систем. Саме відсутність таких механізмів на національному біржовому ринку викликає необхідність формування біржового ринку контрактів з постачанням з поступовим переходом до розрахункових форм контрактів, а саме ф'ючерсів та опціонів.

Слід зазначити, що біржова діяльність відображає, з одного боку, рівень розвитку економіки чи певної галузі, будучи складовою загальної макросистеми, а з іншого, є важелем, за допомогою якого можна забезпечити якісно новий рівень економіки, тому національним учасникам необхідно використовувати зарубіжний досвід та обов'язково долучатися до міжнародних консолідаційних процесів зі світовими біржовими майданчиками.

Література

1. Морозов Р.В., Бойко Л.О. Економічна роль біржової торгівлі та сучасні тенденції її розвитку. *Агросвіт*, №9, С.3-8.
2. Савичук М. Ринки капіталу та товарні ринку: що зміниться з 1 липня 2021 року URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/16/665165/> (дата звернення 13.11.2019)
3. Яворська В.О. Державне регулювання біржового ринку: стан та напрями удосконалення. *Біржовий ринок в Україні: стан та виклики сьогодення*: матеріали Всеукр. семінару з нагоди 80-річчя від дня народження засновника кафедри біржової діяльності, к.е.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України М.О. Солодкого., 11 грудня 2018 р. Київ: НУБіП України, 2018. С.39-40.